

matematika, iqtisodiy bilim asoslari fanlari mazmunini tejamkorlikka oid aniq iqtisodiy-ekologik masalalar bilan boyitish;

o'quvchini o'zini o'zi va o'zgalar faoliyati natijalarini oldindan ko'ra olish va baholashga o'rgatish maqsadida geografiya, matematika, biologiya, iqtisodiy bilim asoslari fanlari mazmuniga ekologik baholashga oid bilim, ko'nikma va malakalarni o'quvchilarning yoshiga mos tarzda quyi sinflardan (VII — IX sinflar) boshlab kiritib borish.

Umumiy o'rta ta'lim tizimida ekologik bilimlar o'quvchilarning yoshi, jismoniy imkoniyatlari va psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda sinflar darajasida farqlanishi asosida tashkil etiladi.

Mutaxassislar tomonidan umumta'lim maktablari uchun o'quvchilar yoshiga mos ravishda atrof muhitni muhofaza qilish, ichimlik suv va boshqa tabiiy resurslardan oqilona foydalanish kabi dolzarb muammolar yuzasidan o'quv-ko'rgazmali materiallar, videoroliklar va didaktik materiallar ishlab chiqiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "O'zbekiston Respublikasida ekologik ta'limni rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" gi qarori. 2019-yil 27-may, 434-son;
2. O'zbekiston Respublikasida Ekologik ta'limni rivojlantirish Konsepsiyasi.

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AXOLI DAROMADLARINI O'SISH DINAMIKASI

Muxtarov Botir Abdusattarovich

Iqtisod fanlari nomzodi

O'zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali

"Iqtisodiyot" kafedrası mudiri

Annotatsiya: *O'zbekiston Respublikasida keyingi paytlarda aholini daromadlarini oshirish masalasiga katta e'tibor berilmoqda. Bu borada eng muxim masala aholi daromadlarini uning tarkibi buyicha aniq hisoblashdir. Aniq hisob-kitoblar aholi daromadlarini yo'nalishlar bo'yicha ko'paytirish yo'llarini izlab topish uchun asosiy ma'lumot sifatida qabul qilinadi.*

Kalit so'zlar: *Aholi daromadlari, daromadlarni tarkibi, yalpi daromad, daromadlarni nominal o'sishi, umumiy daromad.*

Aholi daromadlari bozor iqtisodiyotining eng muxim ko'rsatkichlaridan biridir. Bu bizga shaxsning ham, oilaning ham imkoniyatlarini baholash imkonini beradi. Mamlakatlarda aholi sonini muttasil ravishda o'sib borishi bir qancha muammolarni keltirib chiqaradi.[1,2].

Aksariyat mamlakatlarda aholining ma'lum vaqtdagi daromadlari barqarordir. Bu, o'z navbatida, davlatlar statistika xizmatlarining ishini murakkablashtiradi.

Mamlakatning makroiqtisodiy ko'rsatkichlarini real prognozlashda aholi daromadlari to'g'risida aniq ma'lumotlarga ega bo'lish muhimdir. Bu vazifani bajarish faqatgina iqtisodiyoti rivojlangan davlatlarda oson bo'lishi mumkin. Rivojlanayotgan yoki rivojlanish yo'liga o'tgan xamda o'tayotgan davlatlarda bunday ishini bajarish oson bo'lmaydi. [3].

Aholining umumiy daromadlarini hisoblash Milliy hisoblar tizimining xalqaro statistik standartlari, Xalqaro mehnat tashkiloti tavsiyalari, Davlat statistika qo'mitasi tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan uslubiy qo'llanmalar, O'zbekiston Respublikasi qonunchiligidan kelib chiqqan holda amalga oshiriladi. O'zbekiston Respublikasi.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2021-yilning yanvar-dekabr oylarida aholining umumiy yalpi daromadlari 515,7 trln. so'm.[4].

Aholi daromadlarining real o'sish sur'atlarini hisoblashda narx omillarining ta'sirini istisno qilish uchun inflyatsiya ko'rsatkichining muhim turlaridan biri bo'lgan iste'mol narxlar indeksi (IBI) qo'llaniladi. Iste'mol narxlarining o'zgarishi hisobiga aholi umumiy daromadlarining o'sish sur'ati 2020 yilning shu davriga nisbatan real ko'rinishda 112,1 foizni tashkil etdi.

2021-yil yanvar-dekabrda (o'n ikki oy davomida) aholining o'rtacha jon boshiga nominal jami daromadlari respublika o'rtacha darajasidan yuqori bo'ldi Toshkent shahrida – 30232,0 ming so'm, Navoiyda – 24156,2 ming so'm, Buxoroda – 17847,1 ming so'm, Toshkent shahrida – 17847,1 ming so'm. so'm va Xorazm - 15484,5 ming so'm.

2021-yilning yanvar-dekabr oylarida (o'n ikki oy davomida) aholining o'rtacha jon boshiga nominal jami daromadlarining eng past ko'rsatkichi Farg'onada – 10929,8 ming so'm va Namanganda – 11329,1 ming so'm, Qoraqalpog'iston Respublikasida – 11391,6 ming so'm, va shuningdek, Surxondaryo viloyatida – 11884,7 ming so'm.

Aholining yalpi daromadlari umumiy hajmining sezilarli o'sishi, asosan, mehnat faoliyatidan olinadigan daromadlarning (xodimlarning daromadlari va o'z-o'zini ish bilan ta'minlashdan olinadigan daromadlar) sezilarli o'zgarishlari hisobiga ta'minlanadi, bu umumiy daromadning 65,0 foizini va 26,3 foizini transferlarlardan olinadigan daromadlar tashkil etadi.

2020-yilning mos davriga nisbatan daromadlarning nominal o'sish sur'ati 122,5 foizga yetdi va jami daromadlar nominal hajmining 14,8 foizga o'sishiga xizmat qildi.

Xodimlar daromadlarining eng yuqori nominal o'sish sur'atlari Toshkent shahrida (132,1 foiz), shuningdek, Surxondaryo (127,5 foiz), Toshkent (127,0 foiz), Samarqand (124,7 foiz) viloyatlarida va Qoraqalpog'iston Respublikasida (122,7 foiz) qayd etildi.

Hududlar umumiy daromadlarida yakka tartibdagi bandlikdan olingan daromadlarning eng katta ulushi Jizzax (56,2 foiz), Buxoro (47,0 foiz), Qashqadaryo (44,2 foiz) viloyatlarida kuzatildi. Aksincha, Toshkent shahri va Qoraqalpog'iston Respublikasida o'rtacha respublika ko'rsatkichidan past edi.

O'z-o'zini ish bilan ta'minlash daromadining 1% ga oshishi bilan umumiy yalpi daromad 0,37% ga oshadi.

Yakka tartibdagi tadbirkorlikdan olingan daromadlarning eng katta ulushi Samarqand (10,8 foiz), Toshkent (10,7 foiz) va Qashqadaryo (9,5 foiz) viloyatlariga to'g'ri keldi. Eng kam ulushga ega viloyatlar Sirdaryo viloyati (2,4 foiz), Qoraqalpog'iston Respublikasi (3,6 foiz) va Navoiy viloyati (5,2 foiz).

Dastlabki ma'lumotlarga ko'ra, 2021-yilning yanvar-dekabr oylarida aholi mulkidan tushgan jami daromadlar 11,3 trln. so'm.

2021-yilning yanvar-dekabr oylarida umumiy mulk daromadlarining ulushi 2,2 foizni tashkil etdi.

Aholining umumiy daromadlari umumiy hajmining o'zgarishiga mulkiy daromadlarning ta'siri unchalik katta emas, ya'ni 0,6% ni tashkil etadi.

2021-yilning yanvar-dekabr oylarida olingan mulkiy daromadlarning uchdan ikki qismi – 54,8 foizi Toshkent shahri hissasiga to'g'ri keldi. Keyingi o'rinlarda salmog'i salmoqli bo'lgan viloyatlar Navoiy (13,4%), Toshkent (7,6%) va Farg'ona (4,4%) viloyatlaridir.

2021-yilning yanvar-dekabr oylaridagi dastlabki ma'lumotlarga ko'ra, transfertlardan olingan daromadlarning 37,0 foizi ijtimoiy transfertlardan, 63,0 foizi boshqa joriy transfertlardan olingan daromadlarga to'g'ri keldi.

holining umumiy daromadlarida pul o'tkazmalarining eng katta ulushi Xorazm (27,1 foiz) va Samarqand (25,3 foiz) viloyatlariga to'g'ri keldi. Shuningdek, Andijon (22,2 foiz), Surxondaryo (21,6 foiz), Qoraqalpog'iston Respublikasi (20,0 foiz), Namangan (19,4 foiz), Buxoro (19,2 foiz), Farg'ona (18,8 foiz) va Qashqadaryo (18,7 foiz) viloyatlarida ham yuqori bo'ldi. %) hududlar.

Aholining umumiy daromadlarida pul o'tkazmalarining eng katta ulushi Xorazm (27,1 foiz) va Samarqand (25,3 foiz) viloyatlariga to'g'ri keldi. Shuningdek, Andijon (22,2 foiz), Surxondaryo (21,6 foiz), Qoraqalpog'iston Respublikasi (20,0 foiz), Namangan (19,4 foiz),

Buxoro (19,2 foiz), Farg‘ona (18,8 foiz) va Qashqadaryo (18,7 foiz) viloyatlarida ham yuqori bo‘ldi. %) hududlar.

Shunday qilib, hududlarning jami daromadlari tarkibida u farqlanadi: eng yuqori ulush Jizzax viloyatida qayd etilgan – 70,9 foiz. Kichik biznesdan olingan daromadlarning eng kam ulushi Toshkent shahrida – 48,6 foiz, Qoraqalpog‘iston Respublikasida – 53,2 foiz, Navoiy viloyatida – 56,5 foiz, shuningdek, Farg‘ona viloyatida – 58,4 foizga to‘g‘ri keldi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. МУХТАРОВ Б. А., ДЖАМАЛОВ У. И. ПРОГНОЗИРОВАНИЕ КОЛИЧЕСТВО ШКОЛ НА 2022 ГОД ДЛЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ. УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ. №8(47), 2020 г..

2. МУХТАРОВ Б. А. ОПТИМАЛЬНОЕ РАСПРЕДЕЛЕНИЕ ОБЪЕМОВ СТРОИТЕЛЬНО-МОНТАЖНЫХ РАБОТ. Молодой учёный. № 22(208). 2018 г.,

3. Гаврилец Ю.Н. Общественного благосостояния функция// эконо­мико-математический энциклопедический словарь. – М., 2003. – С. 350.

4. O‘zbekiston Respublikasining 2021 yil uchun statistik yilnoma.

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SUB’EKTLARINING RIVOJLANISHI

Muxtarov Botir Abdusattarovich

Iqtisod fanlari nomzodi

O‘zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali

“Iqtisodiyot” kafedrası mudiri

Murotjonova Mubina Dilshod qizi

O‘zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali

“Iqtisodiyot” yo‘nalishi talabasi

"Biz faqat faol tadbirkorlik, tinimsiz mehnat va intilish orqali taraqqiyotga, farovon hayotga erisha olamiz".[2].

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti

Shavkat Miromonovich Mirziyoyev.

Annotatsiya: Ushbu tezisdá O‘zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik, uning jamiyat hayotidagi dolzarb masalalari, qonunchilikda kichik biznes va tadbirkorlikda soliq tizimi, mustaqillik yillaridan bugungi kunga qadar qabul qilingan qonunlar, qonun hujjatlarida tadbirkorlik sub‘ektlari uchun yaratilgan imkoniyatlar va ajratilgan imtiyozlar, shuningdek ularning rivojlanish ko‘rsatkichlari xususida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: Yangi O‘zbekiston iqtisodiyoti, kichik biznes, xususiylashtirish, davlat imtiyozlari, xususiy mulkdorlar huquqlari, YaIM ko‘rsatkichi, tadbirkorlik sub‘ektlari, tadbirkorlik sub‘ektlari huquqlari.

Kichik biznes va tadbirkorlik iqtisodiyotni rivojlantirish, aholi bandligini oshirish, mulkdorlarning o‘rta sinfini shakllantirish, ichki bozorni sifatli va raqobatbardosh mahsulotlar bilan to‘ldirish, yangi ish o‘rinlarini yaratish va shu bilan birgalikda aholi daromadlarini oshirishning muhim omili va mamlakat taraqqiyoti yo‘lidagi faol harakatlanuvchi kuch hisoblanadi.

Mamlakatimiz hududida qulay tadbirkorlik muhitini yaratish, xususiy mulkchilikning ustuvorligini mustahkamlashga yo‘naltirilgan qonun hujjatlarini takomillashtirish va bu borada